

УДК 336.7

DOI: 10.31732/2663-2209-2024-76-223-232

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ І ШЛЯХИ ЗМЕНШЕННЯ РІВНЯ НЕПРАЦЮЮЧИХ АКТИВІВ БАНКУ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ ПРОТЯГОМ 2014-2023 ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Олександр Алефіренко¹, Віктор Терехов²

¹Здобувач наукового ступеня доктора філософії, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: alefirenkoop@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4664-7279>

²Доктор економічних наук, професор кафедри управлінських технологій, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: VictorT@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3400-6833>

KEY ASPECTS AND WAYS TO REDUCE THE LEVEL OF NON-PERFORMING ASSETS OF A BANK WITH FOREIGN EQUITY DURING 2014-2023 AND INTERNATIONAL EXPERIENCE

Oleksandr Alefirenko¹, Viktor Terekhov²

¹Postgraduate student, KROK University, Kyiv, 30-32 Tabirna st., 03113, Ukraine, e-mail: alefirenkoop@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4664-7279>

²Doctor of Science (Economics), Professor of the Department of Management Technologies, KROK University, Kyiv, 30-32 Tabirna st., 03113, Ukraine, e-mail: e-mail: VictorT@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3400-6833>

Анотація. Стаття присвячена детальному вивченню підходу до управління непрацюючими активами, який застосовано менеджментом АТ «ПІРЕУС БАНК МКБ» (надалі – Банк) на протязі періоду 2014-2023рр. Дослідження базується на аналізі щорічної аудиторської звітності фінансової діяльності і управління Банку, статистичних даних Національного Банку України щодо динаміки частки непрацюючого кредитного портфелю банків України, інтерв'ю топ менеджменту Банку. Мета дослідження – з'ясувати і висвітлити ключові аспекти і шляхи зменшення рівня непрацюючих активів Банку для подальшої імплементації ефективного досвіду враховуючи сучасні умови процесів глобалізації. Для написання статті та проведення досліджень були використані наступні методи: теоретичного узагальнення – для визначення ролі та актуальності явища проблемних активів в банківській сфері, метод статистичного аналізу для збирання даних щодо суми проблемних активів банків в розрізі країн світу та України, історичний метод дослідження для вивчення рівня непрацюючих активів в динаміці, графічний метод – для візуалізації динаміки частки непрацюючих активів. Особливу увагу присвячено досвіду Греції в підході до управління непрацюючими активами і зменшення рівня НПА. Ретельно проаналізовано досвід і інструменти, застосовані Піреус Банком на шляху очищення балансу від проблемних активів. В результаті дослідження сформульовано три основних шляхи зменшення рівня непрацюючих активів, які виявились найбільш ефективними в світовій практиці і можуть бути застосовані як в банку з іноземним капіталом так і масштабовані на банківську систему України: 1) розробка макропруденційної політики управління непрацюючими активами, яка враховує найкращі міжнародні практики, 2) впровадження і реалізація банками стратегії управління НПА, 3) розвиток ринку НПА, який надасть можливість застосувати в фінансовій сфері компанії з управління активами, електронні майданчики з продажу проблемних активів, електронних платформ для проведення аукціонів з продажу заставного майна. Перспектива подальших досліджень вбачається у більш детальному вивченні досвіду роботи з непрацюючими активами країн Єврозони, дослідженні електронних майданчиків і спеціальних компаній з управління активами.

Ключові слова: проблемні активи, непрацюючі активи, непрацюючі кредити банків, НПА, управління непрацюючими активами, дефолтні кредити.

Формули: 0, рис.: 3, табл.: 1, бібл.: 15.

Abstract. The article is devoted to a detailed study of the approach to the management of non-performing assets, which was applied by the management of JSC "PIRAEUS BANK ICB" (hereinafter - the Bank) during the period 2014-2023. The study is grounded on analysis of annual audit reports of the Bank's financial activity and management, statistic information of the National Bank of Ukraine about dynamics of the share of the non-performing loan portfolio of Ukrainian banks, interviews with the Bank's top management. The study is aimed at finding out and highlighting the key aspects and ways of reducing the ratio of non-performing assets of the Bank for the further implementation of effective experience, taking into account the current conditions of globalization processes. The following methods were used to write the article and conduct research: theoretical generalization - to determine the role and relevance of the phenomenon of problematic assets in the banking sector, the method of statistical analysis to collect data about the amount of problematic assets of banks in the cross-section of the countries of the world and Ukraine, the historical research method to study the level of non-performing assets in dynamics, graphical method - for visualization of the dynamics of the share of non-performing assets. Special attention is paid to the experience of Greece in the approach to managing non-

performing assets and reducing the level of NPA. Thoroughly analyzed experience and tools used by Piraeus Bank in cleaning its balance sheet from problem assets. As a result of the study, three main ways of reducing the level of non-performing assets were formulated, which proved to be effective in worldwide practice and can be implemented both in a bank with foreign equity and scaled to the banking system of Ukraine: 1) development of a macro prudential policy for management of non-performing assets, which takes into account the best international practices, 2) implementation and execution by banks of NPA management strategy, 3) development of the NPA market, which will provide an opportunity to use in the financial sector asset management companies, electronic platforms for the sale of problem assets, and electronic platforms for holding auctions for the sale of collateral. The prospect of further research can be seen in a more detailed study of the experience of working with non-performing assets of the Eurozone countries, the study of electronic platforms and special asset management companies.

Key words: *problematic assets, non-performing assets, non-performing bank loans, NPA, management of non-performing assets, default loans.*

Formulas: 0, fig.: 3, tabl.: 1, bibl.: 15.

Постановка проблеми. Фінансові ринки і банківський сектор в тому числі, істотно чуттєві до глобальних геополітичних і соціальних процесів. Втрати платоспроможності суб'єктами господарської діяльності в наслідок негативних подій призводить до збільшення дефолтних і проблемних активів Банків і як результат зростання рівня НПА. Зменшення рівня НПА і ефективне управління портфелем непрацюючих активів є ключовою ціллю менеджменту кожного окремого банку і однією із стратегічних цілей та пріоритетів Національного банку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання зменшення рівня непрацюючих активів банків, в тому числі і банків з іноземним капіталом вивчається і висвітлюється рядом науковців-теоретиків, консалтинговими компаніями та фінансовими установами. Вагомий внесок в дослідження і систематизацію підходів до управління непрацюючими активами зроблено Європейським Центральним Банком, яким на підставі існуючого досвіду і практики розроблено комплексне керівництво рекомендацій з управління непрацюючими активами [8]. Національний Банк України систематизував і адоптував ключові заходи управління непрацюючими активами до умов України у Положенні про організацію процесу управління проблемними активами [13]. Українські вчені, які приділили увагу дослідженню управління проблемними активами: Є. Андрущак, О. Перепьолкіна [3] висвітлено світовий досвід зменшення рівня непрацюючих

активів, Л. Крот, Л. Шаповал [10] досліджені макропруденційні засади системи управління непрацюючими активами.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Питанню управління непрацюючими активами приділену увагу широкого кола дослідників і створено ґрунтовну базу для використання ефективних механізмів зменшення рівня непрацюючих активів. Проте глобальні геополітичні і економічні процеси вимагають швидкої адаптації і гнучкої імплементації найефективніших механізмів, сформованих міжнародною практикою до банківської системи України.

Формулювання цілей статті.

Ціль статті полягає у з'ясуванні і висвітленні найважливіших аспектів управління і зменшення рівня непрацюючих активів Банку для подальшої імплементації ефективного досвіду враховуючи сучасні умови процесів глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Під поняттям непрацюючого активу (НПА, NPE, Non-performing exposure) розуміють актив, який характеризується однією або кількома ознаками:

- придбаний або створений знецінений фінансовий актив;
- актив, визначений як дефолтний;
- реструктуризований актив, з простроченням погашення боргу понад 30 календарних днів [12].

Проблемні активи (ПА) – сукупний обсяг потенційно проблемних активів, непрацюючих активів та стягнутого майна [13].

Високий рівень непрацюючих активів є загальною ознакою банківських криз. Середнє відношення НПА до загальної суми кредитів протягом 11-річного періоду банківської кризи становить 10 відсотків зі

стандартним відхиленням 10 відсотків. Для порівняння, середній коефіцієнт НПА у нормальний час становить 6 відсотків зі стандартним відхиленням 6 відсотків [20].

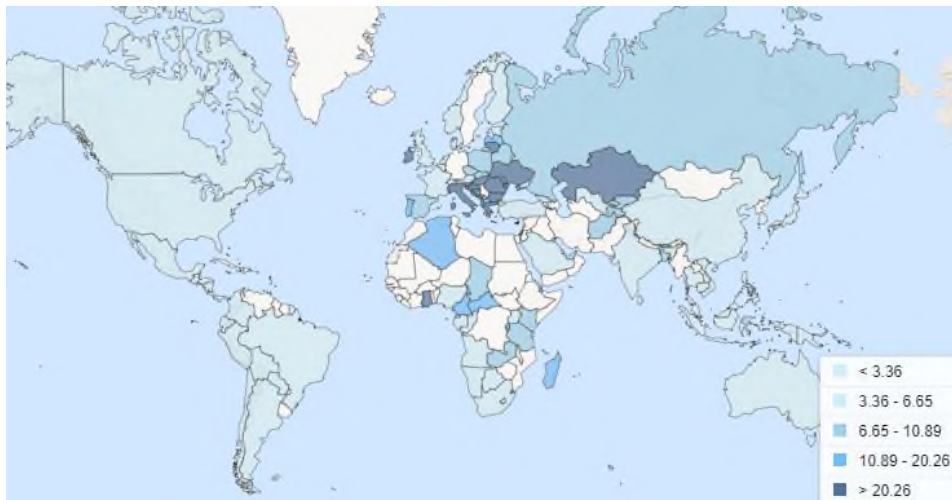

Рис.1. Рівень непрацюючих активів банків станом на 2012р., % [20]

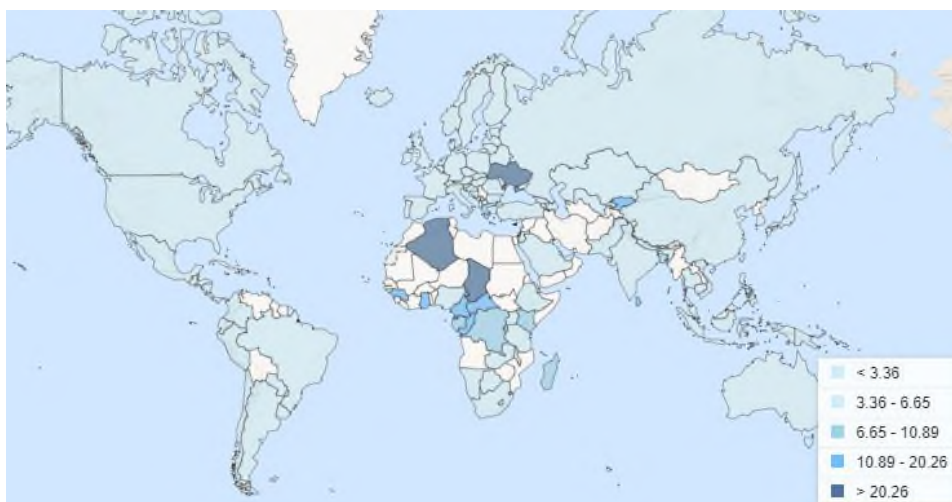

Рис.2. Рівень непрацюючих активів банків станом на 2022р., % [20]

На Рис.1-2 зображен рівень НПА в країнах світу за 2012 і 2022р., з яких можливо зробити висновок про суттєво позитивну динаміку і зменшення частки НПА в країнах Єврозони. Проте в Україні протягом всього періоду, що розглядається, рівень НПА є одним з найбільших в світі, перевищує 20% і станом на січень 2024р. складає 37%. Дослідження банківської галузі дозволяє виділити найбільш ефективні механізми, застосовані в банківській системі Єврозони для зменшення обсягу НПА: комплексні

методологічні і макропруденційні рекомендації Європейського центрального банку (ЄЦБ), які встановили рекомендації з внутрішнього управління НПА в банках [8], дотримання Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ 9), які встановили вимоги формування резервів під очікувані кредитні збитки [9].

Ключові аспекти настанови ЄЦБ задля зменшення рівня НПА:

1) Впровадження і дотримання Стратегії НПА, яка встановлює чіткі,

амбітні але досяжні цілі, обмежені часовим горизонтом;

2) Управління і операції. Менеджмент банку щорічно переглядає і затверджує стратегію і оперативний план, контролює їх виконання. Розробляються політики і положення: кредитна, прощення заборгованості, стягнення боргу, врегулювання боргу, забезпечення. Запроваджується операційна модель з управління НПА, створюється спеціалізований підрозділ з управління НПА, забезпечений персоналом відповідної кваліфікації. Розробка ключових показників ефективності (КРІ) та системи раннього реагування.

3) Банки мають будувати політики з управління НПА ґрунтуючись на визначенні ЄЦБ.

4) Списання. Банки зобов'язані комплексно і зважено оцінити доцільність і раціональність рішень щодо списання заборгованості [9].

Німеччина для зменшення рівня НПА використовує так звані мінімальні вимоги до управління ризиками (MaRisk), банки самостійно визначають власні тригери принаймні для двох категорій кредитів: кредити з інтенсивним моніторингом та проблемні кредити. Перегляд класифікації ризиків кредитного портфеля проводиться щорічно, а якість класифікації проблемних кредитів перевіряється зовнішніми аудиторами. Банкам дозволено продавати кредити і залучати сторонні компанії для управління проблемними кредитами, банки можуть створювати Компанії керуючі активами спільно з інвестиційними компаніями [15].

Банки Іспанії досягли успіху в управлінні проблемними кредитами шляхом інтенсивного стягнення

заборгованості, звернення до зовнішніх спеціалізованих сервісних служб НПА, формування досить активного ринку проблемних кредитів, на якому банки можуть продавати чи сек'юритизувати свої проблемні активи; національна Компанія з Управління Активами, яка бажає та здатна придбати великі обсяги проблемних активів або цілі портфелі активів певного класу [9].

У США великі фінансові фірми продають НПА через самостійно організовані аукціони (наприклад, Freddie Mac або Fannie Mae). Ці фірми повинні оцінювати позичальників відповідно вимогам, встановленим Федеральним агентством фінансування житлового будівництва. Централізованого механізму немає, хоча після фінансової кризи 2007-2009 років продаж проблемних кредитів і контролюється національними фінансовими регулюючими установами [15].

У Греції з другої половини 2015 року банкам дозволено передавати управління проблемними активами фірмам, що обслуговують кредити, і продавати проблемні кредити компаніям з управління активами. Крім того, грецькі банки були зобов'язані розробити та реалізувати стратегію управління НПА шляхом створення спеціального підрозділу з управління НПА [3].

Однією із пріоритетних цілей минулих років для Банку стало зниження частки проблемних кредитів яка була успішно реалізована, що дозволило протягом 10 років пройти шлях від 70% NPL до одного з найнижчих показників непрацюючих кредитів серед українських банків 6,5%.

Таблиця 1.

Динаміка частки проблемних кредитів Банку за період з 01.01.2014 по 01.01.2024 [12].

Показник/тис.грн.	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Проблемні кредити	1 677 458	1 634 163	1 782 232	1 261 031	423 296	76 443	61 613	31 525	94 446	107 761	129 856
Працюючі кредити	691 460	1 146 428	966 859	1 017 529	1 709 535	1 278 016	1 391 098	2 188 304	2 567 974	2 306 880	1 792 135
Частка проблемних кредитів	70,8%	58,8%	64,8%	55,3%	19,8%	4,5%	4,2%	1,4%	3,5%	4,5%	6,8%

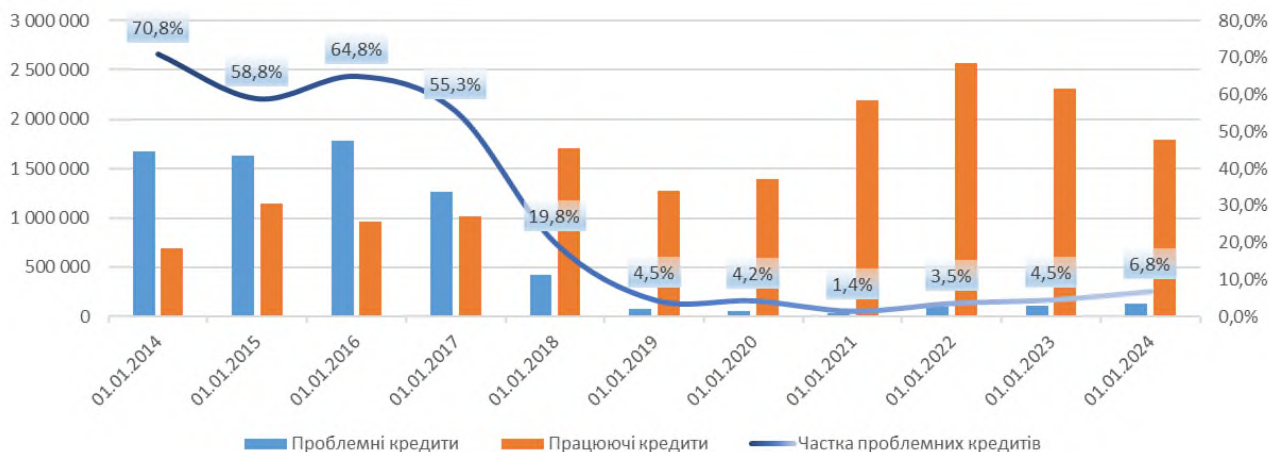

Рис. 3. Динаміка частки проблемних кредитів Банку за період з 01.01.2014 по 01.01.2024 [12]

В Банку створений окремий підрозділ по роботі з проблемною заборгованістю, головне завдання якого полягає у врегулюванні відносин з проблемними боржниками шляхом добровільного погашення заборгованості, примусового стягнення, добровільного продажу заставного майна третім особам та списання проблемної заборгованості, стосовно якої відсутні очікування щодо погашення.

У Банку розроблено і імplementовано комплексну систему управління ризиками, яка дозволяє своєчасно виявити, ідентифікувати, оцінити, моніторити та контролювати ризики на всіх організаційних рівнях, у відповідності до рекомендацій Національного Банку України.

Виконавчий Директор Піреус Банк Греція, пан Христос Мегалу пов'язує успіх Банку з поєднанням кількох факторів. Першим кроком стало розуміння масштабу проблеми і того, як нею управляти. В рамках цієї роботи було реалізовано перший продаж непрацюючих кредитів у Греції, використовуючи нерухомість як заставу - «Проект Амеба» [11]. Ці кредити продані в жовтні 2018 року компанії Vain Capital, і яка достатньо сміливо придбала непрацюючі кредити по 30 центів за євро. Така угода вигідно відрізняється від раніше укладеної UniCredit транзакції, яка коштувала від 12 до 15 центів за євро. Після

цього знакового продажу Vain Capital, зріс інтерес з боку фірм, які хотіли б управляти найбільшим на той час портфелем непрацюючих кредитів у Греції: Банк мав зацікавленість з боку компаній зі Швеції Cerberus та Intrum. Врешті обрано компанію Intrum, яка є найбільшим постачальником послуг з управління непрацюючими кредитами в Європі. Intrum придбав цілий підрозділ з управління непрацюючими кредитами, який в складі 1200 співробітників виконував функції по роботі з НПА. Угода з продажу Intrum склала 440 млн євро власного капіталу. Зараз Intrum управляє придбаним портфелем НПА через компанію Intrum Hellas, де Банк є 20% акціонером, а Intrum володіє часткою в 80%. 400 млн євро, отримані від продажу підрозділу з управління непрацюючими кредитами Intrum, дали Банку можливість здійснити ще один перший для банку та Греції захід: продаж субординованих облігацій на суму 400 млн євро у 2019 році та у лютому 2020 року здійснено другий випуск облігацій другого рівня на суму 500 млн. євро. Це дало можливість розпочати очищення банку від НПА і у 2022 році повернутися до прибутковості [11]. У рейтингу 2023р. 1 000 найбільших банків світу Піреус Фінанс Холдинг очолив таблицю найбільших банків, що перейшли від збитків до прибутків [17]. За період, що досліджується частка НПА в Греції скоротилась на 22

пункти з 30% станом на 2014р. до 7,5% станом на 2023р. [4, 18].

Після 24 лютого 2022р. Банк переглянув стратегію географічної присутності, та пропонує свої послуги в тих регіонах, де немає серйозної загрози життю співробітників і клієнтів, крім того, Банк продовжує підтримувати своїх клієнтів, надаючи, за необхідності, рішення для полегшення фінансового навантаження.

Після закінчення бойових дій, у довгостроковій перспективі Банк прагне працювати у всіх регіонах України з перспективними клієнтами, підприємствами малого та середнього бізнесу, що здійснюють внесок у сталий економічний розвиток країни, захист навколишнього середовища та сприяють зайнятості населення.

Сергій Наумов, Голова Правління Ощадбанку, який до цього очолював Піреус Банк, прокоментував питання платоспроможності клієнтів Ощадбанку, що враховуючи масштаби крупнішого державного банку можливо екстраполювати на значну частину країни. На території країни, де не ведуться бойові дії і наявна умовна безпека (зелена зона), рівень "проблемних" кредитів (NPL) за новим портфелем складає менше 1%. Рівень NPL у жовтій зоні складає 2-3%. На території де ведуться бойові дії і тимчасово окупованих територіях рівень NPL досягає 79%. Комунікації з клієнтами в червоній зоні вкрай складні. Будь які дії зі стягнення заборгованості на цих територіях не ведуться, також у відповідності до рекомендацій Національного банку [14].

Менеджмент Банку регулярно проводить моніторинг виконання стратегії управління НПА шляхом порівняння фактичних та планових показників, та аналізу макроекономічних факторів. У разі значних відхилень може ініціювати внесення змін до стратегії Банку [9].

Банком передбачені заходи стосовно зменшення впливу того чи іншого виду суттєвого ризику виходячи із характеристики апетиту до конкретного виду суттєвого ризику. Стратегічні напрямки мінімізації впливу можна

описати виходячи з стратегій управління ризиками, а саме:

1) Управління кредитним ризиком:

-контроль кредитного ризик шляхом встановлення чітких кредитних критеріїв, які обов'язково включають умову наявності джерела погашення кредиту у клієнта (перша опція), надання застави (друга опція) і всебічну ретельну оцінку клієнта. Процес підтримується за допомогою використання внутрішніх скорингових систем із значною здатністю до диференціації та систем для вимірювання кредитного ризику і розрахунку вимог до капіталу.

-попередження появи нових прострочених боргів, шляхом виявлення кредитного ризику, постійного моніторингу та застосування заходів протидії. Разом з цим, банк імплементує політики та процеси, призначені забезпечити максимальне погашення простроченої заборгованості у найкоротші терміни.

-встановлення системи кредитних лімітів, які регулярно оновлюються і охоплюють всі види діяльності Банку з метою пом'якшення кредитного ризику.

-прямий і централізований моніторинг всього обсягу кредитного ризику на рівні портфеля позичальника/групи позичальників [1].

2) Управління ринковим ризиком:

-участь у експозиції ринкових ризиків низького рівня завдяки торговельній діяльності за власний рахунок (торгівля), а також у централізованому і безпосередньому управлінні ринковими ризиками, що виникають в результаті діяльності клієнтів.

-визначення рівню апетиту до ринкового ризику шляхом встановлення чіткої системи лімітів ринкового ризику.

3) Управління процентним ризиком:

-мінімізація процентних ризиків шляхом максимального застосування плаваючих процентних ставок у кредитуванні на строк понад 1 рік, що мінімізує розбіжності у переоцінці активів та пасивів.

-визначення рівня апетиту до процентного ризику шляхом встановлення чіткої системи лімітів цього ризику.

- 4) Управління ризиком ліквідності.
- 5) Управління операційним ризиком.
- 6) Управління комплаєнс-ризиком.

Основні політичні та соціальні фактори, які негативно впливають на профіль ризику Банку, наступні:

1) додаткові витрати, понесені внаслідок руйнування інфраструктури країни та мобілізації працівників банку;

2) зниження ділової активності в сфері кредитування, проведення додаткових реструктуризацій діючих клієнтів, погіршення ведення поточних бізнес процесів.

3) погіршення тенденцій світової економіки, через значні інфляційні події у Європейських країнах, зростання цін на енергоресурси, та зміни установлених економічних тенденцій у світі загалом.

Банки протягом 2023 року мали достатньо ліквідних активів, незважаючи на воєнний стан і втрати, хоча залишався значний розрив за строками погашення порівняно із зобов'язаннями (системний ризик банківського сектору). Крім цього за результатами 2023 року Банки відобразили рекордний прибуток у банківській системі, що виник як результат залучення НБУ фінансування через інструменти депозитних сертифікатів із високим рівнем доходності. Відповідні тенденції на ринку призвели до прийняття рішення зі сторони Уряду і Фіскальних органів, про додаткове 50% відрахування податку на прибуток. Часткове Стрес-тестування банківської системи за попередній 2022 рік підтвердило її стабільність, незважаючи на воєнний стан в Україні, але показало низьку капіталізацію в разі розгортання кризового сценарію.

За допомогою процесу ідентифікації ризиків, який проводиться у Банку раз на рік, Банк на 2024 рік визначав як значні наступні виклики та загрози (включаючи ризику, що виникають у макроекономічному середовищі) досягненню його стратегічних і бізнес

цілей, які в основному знайшли відображені в наступному:

1) Покращення якості активів шляхом послідовного впровадження процесу активного управління проблемними кредитами, зниження концентрації кредитного портфеля.

2) Проведення обмеженого кредитування існуючих клієнтів та збільшення пасивів Банку через створення гами продуктів. Перегляд існуючих ставок по кредитуванню і кореляція їх із ринковими ставками та обліковою ставкою НБУ.

3) Збільшення комісійних доходів завдяки залучення нових клієнтів та збільшення вартості комісійних послуг.

4) Орієнтація на збільшення пасивів Банку і отримання прибутку за рахунок ефективного управління пасивними продуктами Банку (розміщення у депозитні сертифікати НБУ, міжбанківська діяльність тощо).

Фінансовий актив переходить до стану знеціненого в наслідок реалізації кредитного ризику, тобто у випадку настання подій, які мають негативні наслідки щодо майбутніх грошових потоків прогнозованих від фінансового активу. Такі фінансові активи, що набули статус знецінених під впливом реалізації кредитного ризику, відносять до активів Етапу 3.

Виділяють певні групи подій, що зумовлюють зменшення корисності фінансового активу у наслідку реалізації кредитного ризику:

-отримана Банком фінансова звітність позичальника свідчить про фінансові труднощі позичальника;

-термін прострочення оплати за умовами договору перевищує 90 днів;

-фінансова реструктуризації з боку банку, тобто зумовлена фінансовими ускладненнями позичальника, яка за інших обставин кредитором не була б розглянута;

-отримана з офіційних джерел інформація про банкрутство позичальника;

-погіршення платоспроможності позичальника і зменшення ринкової вартості предмету забезпечення в

результаті загальноекономічних змін і кон'юнктури ринку;

- придбання вже знеціненого фінансового активу з дисконтом, в якому закладено зменшення корисності у результаті настання кредитних ризиків.

Банк на постійній основі здійснює моніторинг усіх фінансових активів, виданих кредитних зобов'язань та договорів фінансових гарантій, до яких застосовуються вимоги щодо зменшення корисності, для оцінки того, чи відбулося істотне збільшення кредитного ризику з моменту первісного визнання. Якщо відбулося істотне збільшення кредитного ризику, Банк здійснить оцінку резерву на покриття збитків на основі очікуваних кредитних збитків на весь строк дії інструмента.

З метою проведення оцінки кредитних ризиків і формування резервів під оціночні кредитні ризики, банк використовує кількісні та якісні показники а також, історичний досвід та прогнози, на основі експертної оцінки.

Виділяють наступні показники, що свідчать про збільшення кредитного ризику і:

- для кредитного портфелю позичальників- юридичних осіб:

потрапляння клієнта в Watch List;

прострочена заборгованість 30 та більше днів;

максимальний бакет простроченої заборгованості понад 30 днів протягом останніх трьох місяців;

перебування в групі НПА протягом останніх 12 місяців;

якісні індикатори: неприйнятна репутація менеджерів/власників та диверсифікація продажів;

інші фактори, які на думку аналітиків свідчать про суттєве збільшення кредитного ризику.

- для кредитного портфелю позичальників-фізичних осіб:

прострочена заборгованість 30 та більше днів

максимальний бакет простроченої заборгованості понад 31 днів протягом останніх трьох місяців;

LTV > 120%;

інші фактори, які на думку аналітиків свідчать про суттєве збільшення кредитного ризику.

- для дебіторської заборгованості:

прострочена заборгованість понад 30 днів;

перебування на балансі Банку недоговорної дебіторської заборгованості понад 30 днів;

- для міжбанківських операцій та цінних паперів:

заборгованість більше 7 днів по відповідним активам контрагента;

інші додаткові фактори, які на думку аналітиків свідчать про суттєве збільшення кредитного ризику (суттєва зміна рейтингу контрагента, негативна інформація про діяльність та стан контрагента та інше).

Базовим чинником для визначення очікуваних кредитних збитків є визначення дефолту, оскільки використовується під час оцінки очікуваних кредитних збитків і визначенні того, чи буде розрахований резерв на покриття оціночних кредитних ризиків визначений на 12 місяців чи на весь строк дії фінансового інструмента.

Банк використовує диверсифіковані джерела інформації для визначення події дефолту, які включають як зовнішні офіційні джерела так і регламентовані внутрішніми процедурами і нормативними документами.

Основні, але не вичерпно, критерії знецінення:

-для кредитного портфелю позичальників - юридичних та фізичних осіб:

-прострочена заборгованість понад 90 днів по одному з фінансових інструментів позичальника (підхід крос-дефолту).

-початок процесу банкрутства позичальника або оголошення позичальника банкрутом та відкриття процедури ліквідації (для позичальників-юридичних осіб);

-реструктуризація боргу з погіршенням умов для Банку, яку Банк здійснив внаслідок наявності фінансових труднощів у позичальника (зокрема, умови кредиту суттєво відрізняються від

стандартних умов кредитних операцій Банку);

-для дебіторської заборгованості:

-фактом знецінення вважається прострочена заборгованість понад 90 днів для договірної дебіторської заборгованості або перебування на балансі Банку недоговірної дебіторської заборгованості понад 90 днів.

У випадку, коли банк обґрунтовано не очікує отримати суттєві грошові потоки для погашення кредитної заборгованості, навіть у наслідок реалізації юридичних дій, виконуються бухгалтерське списання заборгованості з балансу на позабалансові рахунки. Проте списання не означає прощення заборгованості та банк продовжує здійснювати юридичні дії зі стягнення боргу. У разі, якщо ці зусилля матеріалізуються у вигляді грошового потоку, кошти оприбутковуються як додаткові доходи.

Шляхом збільшення обсягів залучень, розширення кредитування та розвитку цифрового банкінгу, Банк продовжуватиме збільшувати вартість бізнесу для акціонерів та інвестувати кошти в розвиток нової лінійки банківських продуктів та сервісу для своїх клієнтів.

Ефектом від імплементації вищенаведених заходів у 2023 році стало збільшення частки ліквідних активів та покращення показників операційної рентабельності проти аналогічних показників 2022 року. У 2023 році активи Банку зросли на 1,9 млрд. грн. або 32,4%, головним чином, за рахунок зростання грошових коштів та їх еквівалентів на 849 млн.грн. або 53,3% та вкладень у державні цінні папери (деPOSITNІ сертификати НБУ та ОВДП) на 1,6 млрд.грн. або 76,4% [1; 2].

Література:

1. Акціонерне товариство «ПІРЕУС БАНК МКБ». (2024). Звіт про управління, фінансова звітність та звіт незалежних аудиторів за рік, який закінчився 31 грудня 2023 року. Доступ через: https://www.piraeusbank.ua/ua/home/about-bank?doc_category=%2Ffinansova-zvitnist-ta-audytorski-vysnovky
2. Акціонерне товариство «ПІРЕУС БАНК МКБ». (2024). Фінансова звітність за шість місяців, що закінчилися 30 червня 2024 року. Доступ через:

Чиста балансова вартість кредитів та авансів клієнтам зменшилась на 523 млн.грн. або 24,9%. При цьому, частка непрацюючих кредитів станом на кінець 2023 року складає 6,8% і залишається однією з найнижчих у банківській системі України, що свідчить про зважену та ефективну кредитну політику.

Висновки.

В результаті дослідження системи управління непрацюючими активами, застосованої для подолання наслідків економічної кризи в міжнародній практиці та менеджментом Банку, можливо виділити наступні рішення:

1)розробка і впровадження на рівні центрального банку країни системи макропруденційного управління непрацюючими активами, яка враховує світовий досвід і найкращі практики;

2)впровадження і дотримання Стратегії НПА, яка встановлює чіткі, амбітні але досяжні цілі, обмежені часовим горизонтом;

3)розвиток галузі і ринку НПА, включаючи спеціалізовані компанії з управління активами, колекторські компанії, електронні майданчики з продажу як окремих кредитів так і пулів заборгованості, платформ для проведення електронних аукціонів з продажу заставного майна.

Ефектом запровадження зазначених механізмів стає зниження рівня непрацюючих актив окремого банку і банківської системи в цілому, дозволяючи збільшити ліквідність і прибутковість банків, звільнити ресурси для відновлення обсягів кредитування реального сектора економіки.

https://www.piraeusbank.ua/ua/home/about-bank?doc_category=%2Ffinansova-zvitnist-ta-audytorski-vysnovky

3. Андрушак, С. М. (2024). Управління непрацюючими кредитами банків: світовий досвід. Економіка та суспільство, (59). Доступ через: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-25>
4. Ari, A., Chen, S., & Ratnovski, L. (2020). The dynamics of non-performing loans during banking

- crises: A new database (No. 2395). European Central Bank. Доступ через:
<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecb.wp2395~834e0e7137.en.pdf>
5. Boudiaf, I. A., & Gonzalez, F. (2022). An empirical study of securitisations of non-performing loans. European Central Bank. Доступ через:
<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op292~092b778aa8.en.pdf>
6. Constâncio, V. (2017). Resolving Europe's NPL burden: Challenges and benefits. European Central Bank. Доступ через:
<https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2017/html/sp170203.en.html>
7. Deloitte. (2016). Deleveraging Europe 2016: H1 market update. Доступ через:
https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/gr/Documents/financial-services/gr_deloitte_deleveraging_europe_en_noexp.pdf
8. European Central Bank. (2017). Guidance to banks on non-performing loans. Доступ через:
<https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/npl/html/guidanceonnpls.en.html>
9. KPMG. (2018). Non-performing loans in Europe: What are the solutions? Доступ через:
<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/05/non-performing-loans-in-europe.pdf>
10. Крот Л., Шаповал Л., Фугело П. (2020). Макропруденційне управління проблемними активами банківських установ. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка, (33), 104–114. Доступ через:
<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1371275.pdf>
11. Megalou, C. (2023). How Greece's Piraeus Bank solved its NPL problem. The Banker. Доступ через:
<https://www.thebanker.com/How-Greece-s-Piraeus-Bank-solved-its-NPL-problem-1693380745>
12. Національний банк України. (n.d.). Доступ через:
<https://bank.gov.ua/ua/>
13. Національний банк України. (2019). Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України (№97). Доступ через:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#top>
14. Наумов С.В. (2024). Ощадбанк: Погані позичальники не дають нам спати спокійно, а ми – їм. Доступ через:
<https://www.rbc.ua/rus/news/sergiy-naumov-oshchadbank-poganim-pozichalnikam-1721752314.html>
15. Shapoval, N., Brik, T., Mylovanov, T., Vohra, R., Sobolev, O., & Mykhaylov, I. (2019). Selling non-performing loans: New evidence from Ukraine: Report. KSE. Доступ через:
<https://kse.ua/wp-content/uploads/2019/05/NPL-KSE-04.22.2019.pdf>
16. Stourmaras, Y. (2024). The Greek experience in dealing with non-performing loans and the challenges ahead for EU banks. Доступ через:
<https://www.bis.org/review/r241002f.htm>
17. The Banker. (2023). Top 1000 World Banks 2023. Доступ через:
<https://www.thebanker.com/Top-1000-World-Banks-2023-1688511684>
18. Vienna Initiative. (2023). NPL monitor for the CESEE region. Доступ через: <https://npl.vienna-initiative.com/assets/Uploads/2023/NPL-Monitor-H2-2023-fv.pdf>
19. Vienna Initiative. (2024). NPL monitor H1 2024. Доступ через:
<https://npl.vienna-initiative.com/assets/Uploads/2024/NPL-Monitor-H1-2024-fv.pdf>
20. World Bank Group. (2024). Non-performing loans to total gross loans (%). Доступ через:
<https://data.worldbank.org/indicator/FB.AST.NPER.ZS?year=2022>